

dopovid' ukrayins'koyu, rosiys'koyu, anhliys'koyu movamy : nauk. vydannya [Art education in Ukraine: development of creative potential in the 21st century: Analytical report in Ukrainian, Russian, and English languages: Science. Publication]. Kyiv, Aura Books, 2012 [in Ukrainian].

9. Molin V. Zhyttya, prysvyachene mystetstvu: pam'yati narodnoho khudozhnyka Ukrayiny Lyudmyly Yevhenivny Zhogol' (1930-2015) [A life dedicated to art: in memory of the People's Artist of Ukraine Lyudmila Yevgenivna Zhogol (1930-2015)]. Bulletin of the Lviv National Academy of Arts, 2017. Issue 32, 12-25 [in Ukrainian].

10. Petrenko I. V., Sydorenko, M. M. Vplyv tradytsiynoho mystetstva na suchasnyy dyzayn inter'yeriv [The influence of traditional art on modern interior design]. *Art Studies*, 2022. 2, 112-121 [in Ukrainian].

11. Smolyar, O. Kontseptual'nyy analiz tvoriv monumental'no-dekoratyvnoho mystetstva v dyzayni inter'yeriv hoteliv Kyueva 1950-1980-kh rokiv [Conceptual analysis of works of monumental and decorative art in the interior design of Kyiv hotels in the 1950-1980 s.]. *Ethnological notebooks*, 2017. No. 4 (136). P. 977-982 [in Ukrainian].

12. Chegusova Z. A., Kara-Vasilyeva, T. V., Prydatko, T. O. Lyudmyla Zhogol': charivnytsya khudozhn'oho tekstylyu [Lyudmila Zhogol: the magician of artistic textiles]. Kyiv : Lybid, 2008 [in Ukrainian].

13. Chegusova Z. (2023). «Lyudmyla Zhogol' i ukrayins'kyu hobelen» Vrazhennya pro art-proekt, yakyy vidkryvsya u zalakh «Khlibni» [Ludmila Zhogol and the Ukrainian tapestry Impressions of the art project that opened in the halls of «Hlibna»]. Retrieved from: <https://day.kyiv.ua/article/kultura/lyudmyla-zhogol-i-ukrayinsky-hobelen>. [in Ukrainian].

14. Yanishevskaya N. Neometrychna abstraktsiya yak sposib zaperechennya peretvorennya diysnosti. Mystetstvoznavchyy avtohrاف [Geometric abstraction as a way of denying the transformation of reality. Art historian's autograph]. Collection of Sciences of the Department of History and Theory of Art Lviv. national Acad. of arts Lviv, LNAM Spolom, 2014. 6-7, 163-173.

THE ROLE OF LYUDMILA ZHOGOL IN BRINGING FOLK TRADITIONS INTO LIFE'S INTERIOR

Diachenko Alla – Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor, Associate Professor of the Department of Industrial Design and Computer Technologies,
Dean of the Faculty of Decorative Applied Arts, Member of the Union of Designers of Ukraine
Kyiv, Ukraine

The article highlights Lyudmila Zhogol's creative contribution to the implementation of national motifs in interior design. Emphasis is placed on the characteristic features of her style and the features of using elements of folk culture. The article is a tribute to the outstanding craftswoman of artistic textiles and academician of the Ukrainian Academy of Architecture – Ludmila Zhogol. The creative path of the artist, her significant contribution to the development of Ukrainian art and design will be explored. It was highlighted that Ludmila Zhogol became a bright representative of modern Ukrainian design, emphasizing the importance of national traditions in modern art. The School of Ukrainian Design represents a unique combination of historical artistic heritage and innovative approaches of modern artists, as reflected in the work of Lyudmila Zhogol. Her tapestries reveal to the viewer an enchanted fantasy world, which is saturated with both folklore motifs and harmonious artistic images. It was determined that the craftswoman's works demonstrate deep talent, knowledge, a sense of style, and the ability to synthesize national heritage and universal human values in her narrative and decorative tapestries. They are modern in nature, but at the same time are inextricably linked with the traditions of both decorative and monumental art embodied in living interiors. The main feature of their use is their ability to decorate public spaces, performing aesthetic and educational roles. Tapestry, as an important element of monumental and decorative art, required a refresh in creative expression, a new language and a rethinking. It was determined that Ludmila Zhogol's interior tapestries in the «montflor» style met modern aesthetic demands, ensuring harmony with modern sensibilities and rejecting the strict socialist context. The artist's tapestries are a reflection of her spiritual quest, her sincere love for nature and her deep understanding of the beauty of the surrounding world. Her works seem to have escaped from time and historical circumstances. The magical world of floral tapestries reveals the lyrics of nature. Through her works, Lyudmila Zhogol conveys the richness and generosity of Ukrainian nature, reflecting her boundless passion for her native land.

Key words: People's Artist of Ukraine Lyudmila Zhogol, Ukrainian art, national design, artistic textiles, tapestries, living interior.

Надійшла до редакції 26.11.2024 р.

УДК: 784+159.942:316.7

ПІСЕННА ТВОРЧИСТЬ УКРАЇНСЬКИХ АРТИСТІВ У ПЕРІОД ВІЙНИ В КОНТЕКСТІ ЕМОЦІЙНОЇ ВИРАЗНОСТІ МИСТЕЦЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Юлія Антипенко – викладач кафедри музичного мистецтва естради

КЗВО КОР «Академія мистецтв ім. Павла Чубинського» (м. Київ)

<https://orcid.org/0009-0003-5834-3954>

<https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.847>

Antipenco@gmail.com

Вероніка Левко – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва естради КЗВО КОР «Академія мистецтв ім. Павла Чубинського» (м. Київ)

<https://orcid.org/0000-0002-6946-0115>

nikalevko@gmail.com

Музичне мистецтво завжди було дієвим засобом формування колективної свідомості через мистецькі засоби вираження. *Темою статті* є пісенна творчість сучасних українських естрадних виконавців в умовах воєнних подій з особливим фокусом на емоційний спектр та мистецьку рефлексію. *Мета* статті полягає в аналізі способів художнього відображення воєнної реальності та засобів музичної рефлексії, через які артисти ретранслюють складні емоційні стани, зумовлені війною. *Методологія дослідження* передбачає використання аналітичного, емпіричного та структурно-типологічного методів для досягнення дослідницької мети. *Наукова новизна дослідження* полягає в тому, що вперше проаналізовано твори сучасних українських авторів пісень у контексті впливу екстремальних обставин на художню творчість та естетичну виразність. За результатами дослідження зроблено *висновок*, що у контексті війни жанр естрадної пісні набуває особливої значущості, виконуючи функції емоційної регуляції та відображаючи колективні настрої суспільства за допомогою мистецької рефлексії. *Перспектива подальших досліджень* дозволить поглибити визначення ролі жанру пісні як засобу культурної комунікації та мобілізації суспільства, а також їх впливу на формування національної ідентичності в контексті сучасної історії.

Ключові слова: українська музика, поп-музика, українська естрада, пісні війни, мистецька рефлексія, емоційна образність музики.

Постановка проблеми. Жанр пісні демонструє виняткову здатність інтеграції вербальних і музичних компонентів, забезпечуючи синергетичний емоційний вплив на слухача, що набуває особливого значення в умовах соціально-політичної кризи. Українська музична традиція, глибоко інтегрована в національний культурний дискурс, у контексті російсько-українського військового конфлікту знову актуалізувалася як потужний механізм мобілізації суспільних настроїв. Патріотичні композиції, створені українськими митцями, виконують функцію емоційної підтримки та соціальної консолідації, відображаючи колективну травму та водночас формуючи резистентні наративи. Таким чином, пісенна творчість сучасних українських артистів стає ключовим елементом культурно-мистецької рефлексії та реконфігурації національної ідентичності в умовах війни.

Виходячи з цього, *актуальність дослідження* зумовлена ключовою роллю пісенної творчості в емоційній артикуляції колективного досвіду війни, адже музика в цей період виступає важливим засобом культурної рефлексії, формуючи патріотичні настрої та згуртованість суспільства.

Мета статті полягає в аналізі способів художнього відображення воєнної реальності та засобів музичної рефлексії, через які артисти ретранслюють складні емоційні стани, зумовлені війною.

Мета дослідження формулює наступні *завдання*: визначити роль жанру пісні як засобу емоційної комунікації автора, виконавця та слухача, дослідити поняття мистецької рефлексії та визначити роль жанру пісні у формуванні колективної рефлексії на воєнні події, виявити характерні естетичні та стилістичні особливості пісень, створених у період війни, дослідити зв'язок між пісенною творчістю сучасних артистів під час війни та соціальною емоційною згуртованістю суспільства.

Огляд останніх публікацій. Проблематика дослідження музичної творчості в контексті воєнних конфліктів охоплює широкий спектр гуманітарних наук. Вона відображається у численних наукових розвідках з історії, культурології, соціології, музикознавства та психології. Останні публікації на інтернет-ресурсах, присвячені музичній творчості українських артистів під час війни, зосереджуються, перш за все, на тому, що музика стає потужним інструментом емоційної підтримки, об'єднання та спротиву. Питання мистецької рефлексії з точки зору академічних музичних жанрів досліджуються в роботах О. і Ю. Щербаківих [12] та О. Кравчука і Н. Кречко [7]. Окреслена в цих статтях думка про те, що «трагічні події часто стають імпульсом для музичних рефлексій», цілком корелюється в контексті масової музичної культури. Дослідники І. Мартиненко, Т. Королевська, К. Юр'єва [8], О. Дзинглюк О., В. Гречиха [4] та В. Дутчак [5] у своїх наукових працях аналізують пісні, створені в різні періоди боротьби за незалежність України, зокрема під час російсько-української війни, активна фаза якої триває з 2022 р. Автори підкреслюють важливу роль пісень у підтримці бойового духу та засобу емоційної виразності. У публікаціях йде мова про те як війна змусила багатьох артистів по-новому розкритися, змінити пріоритети та відобразити свої емоційні враження у пісенній творчості. Однак, в останніх дослідженнях не достатньо уваги приділено питанням відображення емоційного стану та його проєкцій в музичних образах, що має значний музикознавчий інтерес. Питання мистецької рефлексії, зокрема як митці трансформують особисті та колективні переживання у музиці, залишаються недостатньо розкритими, незважаючи на їхній вплив на сприйняття музичних творів та їхню здатність відображати складні емоційні стани суспільства в період війни.

Вклад основного матеріалу дослідження. Українська пісенна традиція, глибоко вкорінена в історичному та культурному коді нації, завжди виступала важливим засобом подолання кризових ситуацій. Від козацьких дум до пісень УПА, українська пісенна традиція відображає патріотизм, героїзм та боротьбу за національну незалежність. Згодом тематика цих творів еволюціонувала від епічних колективних наративів до відображення індивідуальних емоційних переживань.

Пісенна творчість українських митців під час російсько-української війни поєднує традиційні національні мотиви з інноваційними музичними стилями та функціонує як засіб документування воєнних подій і відображення складних емоційних станів українського суспільства. Проте варто зауважити, що у порівнянні з минулими періодами, сучасна пісенна творчість часів повномасштабного вторгнення акцентує увагу на індивідуальних історіях та психологічних травмах, викликаних війною.

В умовах, коли метою російської психологічної війни є деморалізація українського суспільства через страх, масова культурна продукція, зокрема естрадні пісні, ефективно протидіють цим спробам, сприяючи мобілізації населення. Український письменник В. Даниленко висловлює у своїй статті «Пісня як технологія в інформаційній війні» наступну думку: «якщо завданням психологічної війни, яку веде проти України Росія, є залякування українського суспільства, то велика кількість воєнних пісень протидіє цьому, доволі ефективно мобілізуючи населення» [3]. За його словами, пісенна творчість українських артистів опинилася в авангарді мистецького спротиву зі зрозумілих причин, і однією з них є використання пісні як інструменту інформаційного супротиву. Це закономірно з точки зору того, що естрадна пісня в нашій країні є найбільш масовим засобом комунікації артиста зі слухачем, через який, за допомогою музично-виражальних засобів у поєднанні з засобами літературними, можна впливати на емоційний стан українців.

Пісня, як найбільш давній музичний жанр, володіє винятковим потенціалом для емоційної комунікації. Синтез тексту та музики створює синергетичний ефект, здатний глибоко резонувати з внутрішніми переживаннями слухача, активуючи механізми емоційної ідентифікації та співпереживання. Поєднання вербальних символів із музичною експресією підсилює змістове навантаження, перетворюючи пісню на ефективний інструмент передачі суспільно значущих ідей та цінностей.

Емоційне сприйняття музики базується на дії музично-виражальних засобів (темп, ритм, гармонія, мелодія, тембр та ін.). Тексти пісень доповнюють музичну емоційність за допомогою семантичних та риторичних засобів. Лексичний вибір, ритмічні і фонетичні структури слів, а також метафоричні образи є ключовими для створення емоційного ефекту. Наприклад, використання метафор і символів дозволяє передати складні емоційні стани, що не завжди можуть бути виражені безпосередньо. Тому взаємодія музичних і текстових компонентів у піснях є синергетичною: вона посилює вплив на слухача, викликає комплексні емоційні реакції. Про це йде мова у статті «Патріотична пісня як невід'ємний елемент національної свідомості українців» О. Дзинглока та В. Гречихи: «Художній образ у музиці можна вважати одним із найяскравіших понять для визначення. У пісенних текстах слово поєднується з мелодією, яка підсилює смислові акценти і, по суті, дає ключ до прочитання і розуміння цього образу» [4].

Музика є видом мистецтва, здатним передавати емоційний досвід її автора на великі відстані в просторі та часі. Це – своєрідна форма мови, яка, хоча й еволюціонує з часом, проте зберігає свої основні елементи, що робить її універсальною та унікальною. Унікальність музичної мови полягає, насамперед, у тому, що, навіть без глибокого розуміння її структурних компонентів, людина все одно здатна сприйняти її емоційний зміст. Музика є трансперсональним видом мистецтва, тобто це – «тип комунікації, в якій людина трансцендентує власний досвід або досвід свого часу, місця» [1]. Через музику митець може створювати універсальні послання, які залишаються актуальними для слухачів протягом тривалого часу. Важливим є те, що музика передає не стільки факти чи події, скільки емоційні переживання людини в певному контексті.

Одночасно, будучи трансперсональним мистецтвом, музика є тісно пов'язаною з поняттям мистецької рефлексії. Мистецька рефлексія – це процес, під час якого митець переосмислює через мистецькі засоби власні почуття, думки та переживання у відповідь на певні суспільні або особисті події. Цей процес включає як індивідуальну емоційну реакцію митця на зовнішній світ, так і глибоке осмислення цих емоцій через творчість. Про це говорять у своїй роботі також і О. Кравчук та Н. Кречко: «Будь-якій особистості притаманно відчувати емоції, що є відгуком на певні події чи оточуючу реальність, ці реакції продукують певний перехід з психологічного стану у фізичний аспект. Оскільки творчі особистості звикли до самовиявлення через сферу мистецтва, ми можемо отримати мистецький продукт, як наслідок пережитих емоцій митця» [7]. За думкою науковців, індивідуальні рефлексії митця стають імпульсом як для творчого натхнення, так і для формування власної громадянської позиції, що спонукає до об'єднання громадян та участі у патріотичних, мистецьких і соціальних ініціативах.

Рефлексія в музичному мистецтві дозволяє створювати твори, які стають каналами передачі важливих соціальних і культурних сигналів, впливаючи на суспільну свідомість і формуючи певну емоційну відповідь аудиторії. За допомогою музики її творці осмислюють та передають свій досвід, емоції та переживання, що виходять за межі індивідуального контексту. Мистецька рефлексія дозволяє авторам пісні зануритися у власні емоції і трансформувати їх в універсальні звукові послання, які здатні резонувати з емоціями інших людей незалежно від часу чи місця. Музика передає не лише конкретні події

чи факти, але й внутрішні відчуття, що дозволяє слухачам ідентифікуватися з переживаннями, які вона відображає. Таким чином, музика стає засобом глибокого самопізнання та колективного розуміння, де рефлексія митця здатна пронизувати культурні та емоційні сфери суспільства.

У контексті воєнних або кризових подій, мистецька рефлексія часто проявляється у створенні музичних творів, які відображають реальні переживання суспільства, трансформуючи ці переживання у символічні форми, що допомагають зрозуміти та осмислити складні моменти історії або особистого травматичного досвіду. Музично-пісенна творчість українських артистів під час війни слугує важливим засобом емоційної взаємодії між митцями та аудиторією. Сьогодні пісенна творчість наших артистів є формою як особистої, так і колективної рефлексії. Колективна рефлексія проявляється в тому, що музика стає засобом комунікації спільних переживань, чим сприяє формуванню національної єдності та підтримці морального духу. Через музику артисти висловлюють протест проти агресії та закріплюють ідеї опору й солідарності в умовах війни.

Із початком повномасштабного вторгнення українська масова музична індустрія миттєво відреагувала на трагедію новими музичними композиціями, сповненими тонкими психологічними емоціями з одного боку, а з другого – закладеними в них потужними патріотичними закликами до боротьби та стійкості. Вже за перші місяці війни 2022 р. з'явився ряд проникливих музичних композицій. Гурт «Без обмежень» випустив патріотичну пісню «Героям UA», І. Федішин присвятила трагедії в Бучі свою пісню «Розстріляна весна». Гурт «Антигіла» випустив «В той день, коли закінчиться війна», Kazka – «I Am Not Ok», О. Винник презентував композицію «Сльози на землі», Л. Горова – «Вставай, Україно, на бій». а М. Барських представив ліричну коліскову «Буде весна» та більш активну «Don't fuck with Ukraine». Особливої ваги набуває те, як митці, раніше орієнтовані на комерційні чи нейтральні теми, почали створювати пісенні твори, що глибоко рефлексують трагічні події війни та національну боротьбу. Така трансформація тематики демонструє еволюцію їхньої творчості від розважальної до культурно-соціальної функції, використовуючи мистецтво як спосіб осмислення та відображення колективного болю й надії на перемогу. Розглянемо приклади пісенних композицій українських артистів, де емоційна виразність апелює до мистецької рефлексії на події російсько-української війни.

У перший тиждень війни видатний український поет-пісняр сучасності Ю. Рибчинський написав новий текст до пісні, що давно стала класикою української естради – «Місяць» Н. Могилевської. Співачка не лише записала нову версію пісні під назвою «Я кажу ні жадливій цій війні», а й створила до неї відеокліп, в якому поєднала кадри, що показують Україну до війни, її зміни після вторгнення російських окупантів, а також мужній захист своєї держави українцями. У перші тижні повномасштабного вторгнення відеокліп на пісню транслювався також і по телебаченню, що миттєво поширило її в маси та зробило справжнім музичним маніфестом проти насильства і руйнувань.

У порівнянні з лірико-меланхолійним оригіналом, музика пісні звучить інакше з новими словами. Висхідна кварта на початку мелодії приспіву трансформується з ліричної інтонації в контексті теми нерозділеного кохання у емоційно-потужну закличну інтонацію супротиву агресії. Н. Могилевська використовує свій вокал як інструмент безпосередньої комунікації з аудиторією, де кожна нота й фраза звучать як заклик до припинення агресії та повернення до людяності. Своєрідною емоційно-змістовною кульмінацією звучать слова молитви «Отче наш» наприкінці пісні, в яких закарбувався емоційний стан артистки в цей час: «Молюся за міста України: Маріуполь, Буча, Ірпінь, Гостомель, Харків і мій рідний Київ. За всі міста України, за людей моїх рідних – і живих, і за тих, хто вже пішов. Молось за вас усім серцем!» [10]. Музика та слова пісні відзначаються особливою емоційною силою та відвертою щирістю, яка проникає в серця слухачів, змушуючи їх замислитися над жахіттями війни та цінністю мирного життя.

Дуже скоро після виходу «Я кажу ні жадливій цій війні» Н. Могилевська знову звернулася до співпраці з Ю. Рибчинським та випустила пісню «Ми будем стояти!» (прем'єра на YouTube – 12 квітня 2022 р.). Композиція виконує роль емоційного послання, де через ліричний текст та потужний вокал відображаються колективні почуття рішучості, мужності та непохитної віри у перемогу. Авторка використовує музичні елементи для підсилення цих емоцій, створюючи потужну атмосферу протистояння, яка резонує з настроями українського суспільства. Ця пісня так само є прикладом музичної рефлексії на суспільно-політичну реальність, коли мистецтво стає формою психоемоційного захисту. Композиція апелює до колективної пам'яті та патріотичної мобілізації. Завдяки простим, але потужним музичним та ліричним засобам, пісня виконує також функцію культурного опору, спонукає до дій і формує віру в незламність українського народу.

На початку березня 2022 р. відомий український артист та музичний продюсер О. Потапенко (Потап) разом зі своєю дружиною, співачкою Н. Каменських, випустили патріотичну пісню «Я – Україна» (прем'єра на YouTube відбулась 14 березня 2022 р.). До відео співачка додала такі слова: «Тримаймося, як би важко не було. Сьогодні кожен з нас – це Україна!» [9]. Ці слова Каменських

якнайповніше виражають ідею цієї пісні. Музичні критики після прем'єри пісні зазначали, що «артистка у пісні показала, що ворожі кулі можуть ранили Україну, але ніколи не здолають її» [2]. Дійсно, текст пісні відображає ліричну героїню, яка ототожнює себе з своєю країною – Україною («тому що я – Україна»), і переживає увесь той біль, що принесла нам війна («я витримаю біль, я захищу тебе від куль, що в мене цілять звідусіль»).

У тексті багато символіки та метафор, характерних для української народної поетичної творчості («і зацвіте калина, мов кров червоний мак», «свобода в серці як крила»). Основною ідеєю, яку втілює вірш, є те, що в кожному серці українця є та сила, яка допоможе Україні подолати ворога: «Сильна нація, вільна, єдина... Ми і є всі твої, ми – родина!».

Пісня «Я – Україна» у виконанні Н. Каменських є яскравим прикладом пісенної творчості, яка втілює емоційну рефлексію національної мистецької спільноти в умовах війни. Загальний тон пісні – трагічно-ліричний, але домінує мотив надії та віри в перемогу. Варто зауважити, що у цій пісні відсутня гіпертрофована емоційність, характерна для інших довоєнних патріотичних творів, проте присутня щирість висловлювання та емоційна відкритість. Патріотична тема пісні резонує з колективними переживаннями нації, торкаючись найглибших емоційних шарів суспільної свідомості. Цей музичний твір стає не лише відображенням особистого досвіду митця, але й символом сучасної історії, яка твориться тут і зараз завдяки мужності та незламності народу України.

Пісня «Як ти?» рок-гурту «The Hard kiss» – це ще одна з тих пісень, написаних у перші місяці російсько-української війни. Автором тексту є солістка групи Ю. Саніна, співавторами музики – Ю. Саніна та гітарист гурту В. Бебко. Відеокліп до пісні опубліковано групою на їхньому офіційному каналі YouTube 12 квітня 2022 р. У коментарі до релізу Ю. Саніна опублікувала слова, які дають змогу зрозуміти ідею та задум композиції. Про те, що саме спонукало Юлію написати пісню, вона сказала так: «Місяць я не наважувалася сісти писати, мене охоплювала ненависть і лють. А потім я вирішила, що не зможу інакше пережити ці емоції, потрібно викричати цей біль» [13].

Композицію «Як ти?» за жанром можна визначити як історичну, адже вона передає сучасний історичний період російсько-української війни. Пісня починається зі звернення до Бога («Боже, залиш мені трохи сили»). Це є досить символічно, адже під час трагічних подій ми всі звертаємося до Господа з молитвами, надією та проханням залишити живими наших близьких. У двох куплетах пісні змальовано образ сильної героїні пісні, її відчуття війни, що триває: «мій холодний розум затоплює люті злива», «очі дитини моєї країни вмить стали дорослими, а я стала скелею...». Запитання «Мамо, як ти?» у приспіві композиції є саме тими словами, які ми з початку війни говоримо своїм близьким кожного дня. За словами Юлії «Як ти» – це нове «я люблю тебе»: «У цих двох словах наша любов, турбота, переживання, страх. Найважливіше, щоб відповіли на дзвінок та повідомлення, лише тоді видихаєш» [13].

Композиція «Як ти?» гурту «The Hard kiss» є потужним прикладом сучасної української рок-музики, яка відображає емоційну напругу та трагізм, спричинені війною. Через драматичну мелодію та лірику пісня передає колективні переживання українців: біль, тривогу, гнів і, водночас, надію, незламну віру в перемогу. Цей твір символізує здатність пісенної творчості передавати глибокі емоційні стани, які переживають українці під час війни, та є виразом мистецької рефлексії її авторів на трагічні події. Композиція відображає не тільки емоцію переживання за життя рідних та близьких людей, але й силу духу та незламності українців, що робить її важливим елементом культурного опору та засобом емоційної підтримки для слухачів.

Яскравим прикладом мистецько-філософської рефлексії на воєнні події є пісня Т. Кароль «Вільні. Нескорені», написана нею влітку 2022 р. (прем'єра на YouTube 16 вересня 2022 р.). Цей твір втілює емоційно виразну рефлексію на сучасні історичні події, зокрема війну в Україні.

Для музичного аналізу даної пісні важливо розглянути її крізь призму культурної пам'яті, соціальної ідентичності та мистецького втілення національної травми. Через складні обставини війни люди проходять внутрішні трансформації, і музика стає одним із інструментів, які допомагають осмислити ці зміни. За словами співачки, центральна ідея пісні – «ідея звільнення від нав'язаних стереотипів минулого» [11]. Центральним мотивом у тексті пісні є тема трансформацій особистості та нації, спричинених сучасними трагічними подіями, яка відображає процес переосмислення національної ідентичності, що стає більш виразною та відчутною в умовах зовнішньої загрози.

Т. Кароль акцентує увагу на психологічних змінах («все можливо змінити»), які відбуваються з кожним індивідом («своє “Я” пробудити») та всім українським народом в цілому («ми будуємо нових себе»). Образи свободи і нескореності, що повторюються у тексті, символізують не лише прагнення до боротьби за зміни, але й глибокий процес особистісного та національного переродження («Ми руйнуємо рабство в собі»). Авторка пісні висловлює усвідомлення того, що попри всю жорстокість сучасної війни,

вона призведе до народження абсолютно нової нації («народжені ми в боротьбі») та формування нового типу громадянина-українця («народжений в боротьбі»). Текст пісні транслює ідею, що народ України проходить через етап внутрішнього перетворення, де цінності свободи, нескореності та єдності стають центральними елементами нового суспільного порядку. «Наш час настав, ми готові виборювати життя для вільної, непереможної країни та гордо нести свій прапор перемоги. Ця пісня, як мантра спротиву, нерв нескореності, символ неминучих змін!», – пише співачка у коментарі до відеокліпу в YouTube [11].

Таким чином, текст пісні є глибоко символічним і багатошаровим, адже за зовнішньою простотою слів ховаються складні емоційні та соціальні процеси. Мотив нескореності можна інтерпретувати як метафору духовної сили, що стає вирішальним чинником у формуванні нового, посттравматичного суспільного самовідчуття. Через символічний текст пісня втілює процеси глибоких змін у суспільній свідомості нації, яка «починає все по новому», тобто перегортає новітню сторінку своєї історії. Зміст пісні поєднує в собі як індивідуальну рефлексію артистки на сучасні події, так і колективний емоційний досвід народу, що змінюється. В той же час, музика пісні підтримує емоційну виразність, створює баланс між ліричною ніжністю та драматичною напругою.

Тож можна зробити висновок, що пісня Т. Кароль «Вільні. Нескорені» є емоційною реакцією та філософською рефлексією артистки у музичному образі на змінив суспільній свідомості під час воєнного стану.

Трохи в іншому емоційному ракурсі рефлексує на актуальні події в Україні композиція З. Огневич «Пташка». Прем'єра відеокліпу на пісню відбулась на платформі YouTube 25 червня 2024 р. Цей твір створено артисткою як саундтрек до українського фільму жахів «Конотопська відьма». Сюжет фільму оповідає про молоду жінку Олену, у минулому – відьму, яка вирішує залишити свою магичну спадщину, щоб розпочати спокійне життя поруч із коханим. Проте, коли її рідне місто Конотоп стає жертвою російського вторгнення, головна героїня змушена знову звернутися до темних сил і використати давню магію для помсти ворогам.

Текст пісні «Пташка» містить у собі сильні метафори, частина яких укорінена в українському фольклорі («ворог, наче ворон», «небо стало чорним»). Образ «птаха» часто асоціюється зі свободою, проте у контексті сучасної війни цей образ набуває нового значення – слово «пташка» стає метафорою для людини, яка прагне вирватися з умов обмежень і страху, але при цьому залишається нескореною. Так само слово «Пташка» асоціюється з позивним героїні сучасної війни Катерини Поліщук – української поетеси, акторки та парамедикині Нацгвардії України.

Так само заслуговує на увагу музичний аспект цієї пісенної композиції. Мелодична структура твору базується на мелодичних елементах українських фольклорних інтонацій (які доповнюються використанням народного інструменту колісної ліри в аранжуванні), що значно підсилює емоційний вплив музики. Використання народнопісенних мотивів активує архетипові елементи музичної пам'яті слухача, пробуджуючи глибинні культурні асоціації та підсвідоме емоційне резонування з традиційною українською музичною спадщиною. Використання фольклорних мотивів не лише підсилює емоційний вплив, але й створює місток між минулим і сучасним, звертаючись до глибинних пластів культурної ідентичності, що залишаються незмінними навіть у часи великих потрясінь.

Пісня «Пташка» ілюструє процес трансформації свідомості як окремої особистості, так і колективного національного духу. Музична експресія твору через символіку птаха розкриває ідею боротьби, відплати та прагнення до свободи. Вокальне виконання З. Огневич виступає як потужний засіб емоційної комунікації, як і в її попередніх роботах, зберігає здатність передавати складні почуття з винятковою точністю. Її вокал наповнений емоційною насиченістю, знаходить відгук у слухачів. Голос «пташки», що передає тонкі відтінки смутку, надії та непохитного прагнення до волі, створює враження, що музика стає виразником колективних почуттів народу України, відображаючи його глибинні почуття та внутрішню боротьбу. Ця пісня викликає роздуми про силу волі та внутрішню свободу, які є ключовими в умовах кризи.

Висновки. Через складні обставини війни українці переживають глибокі внутрішні трансформації, які зачіпають національну ідентичність, цінності та емоційний стан. У цей період музика набуває особливого значення: вона слугує не лише засобом самовираження, а й потужним інструментом єднання та підтримки. Пісня здатна відображати біль, надію та боротьбу, формуючи новий культурний наратив, що знаходить відгук у серцях слухачів і впливає на їхні емоції. Вона об'єднує суспільство навколо спільної мети і національної ідеї. Музика стає каналом для вивільнення емоцій – страху, болю, гніву, але й водночас, надії та рішучості. Вона сприяє формуванню колективної ідентичності та відображає актуальний емоційний стан суспільства.

Із початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. пісенна творчість українських артистів почала відігравати ключову роль у процесі емоційної рефлексії, надаючи можливість як

митцям, так і слухачам за допомогою сприйняття музичних образів переосмислювати особистий і колективний емоційний досвід. Їхні пісні сприймаються як втілення сучасного стану українців через виражальну експресію образності, що реалізується засобами музичного розвитку.

Тривалий воєнний конфлікт створює нові умови для розвитку музичного мистецтва, стимулює пошук нових форм виразності та зміну жанрових і стилістичних рамок. Музика стає важливим засобом підтримки морального духу та формування емоційної стійкості, що може призвести до зростання жанрів патріотичної та протестної музики. З іншого боку, розвиток цифрових платформ і соціальних мереж сприяє розширенню аудиторії та глобальному поширенню пісенних творів, що відображають наш колективний емоційний досвід війни. Саме тому в подальшому на українську пісенну культуру очікує збільшення експериментальних і гібридних музичних форм, а також зростання уваги до митців, які створюють музику, пов'язану з сучасними соціально-політичними подіями.

Список використаної літератури

1. Балашова О. Як осмислюють війну в аудіовізуальному мистецтві. URL: <https://www.ukrainer.net/audiovizualne-mystetstvo-viyna/> (дата звернення: 10.09.2024).
2. Бережанський І. Каменських розповіла як зі сльозами на очах записувала пісню про війну. URL: <https://tsn.ua/ato/kamenskih-rozpovila-yak-zi-slozami-na-ochah-zapisovala-pisnyu-pro-viynu-2013226.html> (дата звернення: 22.09.2024).
3. Даниленко В. Пісня як технологія в інформаційній війні. URL: <https://idpo.org.ua/articles/5444-pisnya-yak-tekhnologiya-v-informacijnij-vijni.html> (дата звернення: 15.09.2024).
4. Дзинглюк О. С., Гречиха В. А. Патріотична пісня як невід'ємний елемент національної свідомості українців. *Закарпатські філологічні студії*, 2021. Вип. 9. Т. 2. С. 118-123.
5. Дутчак В. Від музики Майдану до музики війни: український феномен. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. С. 716–725. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-86>.
6. І музика може стати зброєю. Як українська лють під час війни перетворилася на пісню. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/i-muzyka-mozhe-staty-zbroyeiu-yak-ukrayinska-liut-pid-chas-viynu-peretvorylasia-na-pisniu/> (дата звернення: 02.09.2024).
7. Кравчук О., Кречко Н. Музичні рефлексії українських митців у період військового стану. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Музика в діалозі з сучасністю: освітні, мистецтвознавчі, культурологічні студії»*. Київ: КНУКіМ, 2022. С. 63-66.
8. Мартиненко І., Королевська Т., Юр'єва К. Пісні війни: естафета крізь століття. *Методологія сучасних наукових досліджень*: зб. наук. пр. за результатами XVIII Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 300-річчю Г. С. Сковороди, Харків, 12–13 трав. 2022 р. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2022. С. 97–103.
9. Настя Каменських. «Я – Україна». Відеокліп. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ofspgP0cKbE&ab_channel=NKofficial (дата звернення: 22.09.2024)
10. Наталія Могилевська – Я кажу ні жадливій цій війні. Відеокліп. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UF02wDTfeZA&rco=1> (дата звернення: 22.09.2024).
11. Тіна Кароль – Вільні. Нескорені. Відеокліп. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tf2f7Cub9A> (дата звернення: 20.09.2024)
12. Щербакова О. К., Щербаков Ю. В. Музичні рефлексії на трагічні події XX – XXI століть у творчості європейських та українських композиторів. *Modern culture studies and art history: an experience of Ukraine and EU*. Collective monograph. Riga: Izdevniecība “Baltija Publishing”. 2020. P. 513–532.
13. The Hardkiss – Як ти? Відеокліп. URL: https://www.youtube.com/watch?v=0P8QJ-x68PI&ab_channel=TheHARDKISS (дата звернення: 19.09.2024).
14. Zlata Ognevich – Пташка (Кліп). *Нотатки про українську музику*. URL: <https://notatky.com.ua/zlata-ognevich-ptashka/> (дата звернення: 28.09.2024).

References

1. Balashova O. Yak osmysliuiut viinu v audiovizualnomu mystetstvi. URL: <https://www.ukrainer.net/audiovizualne-mystetstvo-viyna/> (data zvernennia: 10.09.2024).
2. Berezhanskyi I. Kamenskykh rozpovila, yak zi slozamy na ochakh zapysovala pisniu pro viinu. URL: <https://tsn.ua/ato/kamenskih-rozpovila-yak-zi-slozami-na-ochah-zapisovala-pisnyu-pro-viynu-2013226.html>
3. Danylenko V. Pisnia yak tekhnolohiia v informatsiinii viini. URL: <https://idpo.org.ua/articles/5444-pisnya-yak-tekhnologiya-v-informacijnij-vijni.html> (data zvernennia: 15.09.2024)
4. Dzynhliuk O. S., Hrechykha V. A. Patriotychna pisnia yak nevid'iemnyi element natsionalnoi svidomosti ukraintsiv. *Zakarpatski filolohichni studii*. Vypusk 9. Tom 2. S. 118-123.
5. Dutchak V. Vid muzyky Maidanu do muzyky viiny: ukrainskyi fenomen. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. S. 716–725. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-86>.

6. I muzyka mozhe staty zbroieiu. Yak ukrainska liut pid chas viiny peretvorylasia na pisniu. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/i-muzyka-mozhe-staty-zbroyeiu-yak-ukrayinska-liut-pid-chas-viiny-peretvorylasia-na-pisniu/> (data zvernennia: 02.09.2024).
7. Kravchuk O., Krechko N. Muzychni refleksii ukrainskykh myttsiv u period viiskovoho stanu. *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Muzyka v dialozi z suchasnistiu: osvichni, mystetstvoznavchi, kulturolohichni studii»*. Kyiv : KNUKiM, 2022. S. 63-66.
8. Martynenko I., Korolevska T., Yurieva K. Pisniviiny: estafeta kriz stolittia. *Metodolohiia suchasnykh naukovykh doslidzhen* : zb. nauk. pr. Za rezultatamy Kh VIII Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviach. 300-richchiu H. S. Skovorody, Kharkiv, 12–13 trav. 2022 r. Kharkiv : KhNPUim. H. S. Skovorody, 2022. S. 97–103.
9. Nastia Kamenskykh. «Ya – Ukraina». Videoklip. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ofspgP0cKbE&ab_channel=NKofficial (data zvernennia: 22.09.2024)
10. Nataliia Mohylevska – Ya kazhu ni zhakhlyvii tsii viini. Videoklip. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=UF02wDTfeZA&rco=1> (data zvernennia: 22.09.2024).
11. Tina Karol – Vilni. Neskoreni. Videoklip. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tf2ff7Cub9A>.
12. Shcherbakova O. K., Shcherbakov Yu. V. Muzychni refleksii na trahichni podii XX – XXI stolit u tvorchosti yevropeiskykh ta ukrainskykh kompozytoriv. *Moder nculture studies andarthistory: anexperience of Ukraineand EU*. Collective monograph. Riga : Izdevnieciba «Baltija Publishing». 2020. P. 513–532.
13. The Hardkiss – Yak ty? Videoklip. URL: https://www.youtube.com/watch?v=0P8QJ-x68PI&ab_channel=TheHARDKISS (data zvernennia: 19.09.2024).
14. Zlata Ognevich – Ptashka (Klip). *Notatky pro ukrainsku muzyku*. URL: <https://notatky.com.ua/zlata-ognevich-ptashka/> (дата звернення: 28.09.2024).

SONG CREATIVITY OF UKRAINIAN ARTISTS DURING THE WAR PERIOD IN THE CONTEXT OF THE EMOTIONAL EXPRESSIVENESS OF ARTISTIC REFLECTION

Antypenko Yuliia – Lecturer of the Department of Musical Popular Art Communal Higher Educational Establishment Of Kyiv Regional Council «Pavlo Chubynsky Academy of Arts», Kyiv, Ukraine.

Levko Veronika – Candidate of Art Criticism, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Musical Popular Art Communal Higher Educational Establishment Of Kyiv Regional Council «Pavlo Chubynsky Academy of Arts», Kyiv, Ukraine.

Musical art has always been an effective means of shaping collective consciousness through artistic forms of expression. *The topic of this study* is the song craft of contemporary Ukrainian pop performers during wartime, with particular attention to the emotional spectrum and artistic reflection. *The goal* is to analyze the ways in which wartime reality is artistically portrayed, and the means of musical reflection through which artists convey complex emotional states caused by war. *The research methodology* involves the use of analytical, empirical, and structural-typological methods to achieve the study's goals. *The scientific novelty* of the research lies in the fact that, for the first time, the works of modern Ukrainian songwriters have been analyzed in the context of how extreme circumstances influence artistic creativity and aesthetic expression. *Based on the results* of the study, it was concluded that, in the context of war, the pop song genre acquires special significance, serving the functions of emotional regulation and reflecting the collective sentiments of society through artistic reflection. *Further research* perspectives will allow for a deeper understanding of the role of the song genre as a means of cultural communication and social mobilization, as well as its impact on shaping national identity in the context of contemporary history.

Key words: Ukrainian music, pop music, Ukrainian pop music, war songs, artistic reflection, emotional imagery of music.

Надійшла до редакції 13.11.2024 р.